

Διδακτικό Σενάριο

1. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος διδακτικού σεναρίου:

«*Η τιμή και το χρήμα*»: μια πρόταση διδασκαλίας αυτοτελούς λογοτεχνικού έργου»

Δημιουργός: Γοντικάκης Ζαχαρίας (ΠΕ 02)

Βαθμίδα – Τάξη: Β΄ Λυκείου

Γνωστικό αντικείμενο	
Νεοελληνική Λογοτεχνία Β΄ Λυκείου: Αυτοτελές λογοτεχνικό έργο	
Θεματικό Πεδίο	Θεματική Ενότητα
1. Ανάγνωση / Κατανόηση	1β. Αυτοτελές λογοτεχνικό έργο
2. Παραγωγή λόγου	2α. Προφορικός, γραπτός, ψηφιακό λόγος
	2β. Δημιουργική γραφή
3. Επιστημονική – γνωστική διάσταση του μαθήματος της Λογοτεχνίας	3γ. Από τα κείμενα στην κατανόηση λογοτεχνικών όρων
4. Διαλογικότητα	4α. Διάλογος με τον κόσμο των κειμένων
	4β. Διάλογος μεταξύ των αναγνωστών για τα λογοτεχνικά κείμενα
	4γ. Διακειμενικότητα – Διαθεματικότητα
	4δ. Η σχολική τάξη ως κοινότητα αναγνωστών
5. Ψυχαγωγική λειτουργία της λογοτεχνίας	5α. Βιωματική ανάγνωση και αισθητική απόλαυση
	5β. Θεατρικό παιχνίδι, θεατρικές τεχνικές και δραματοποίηση
	5γ. Διακαλλιτεχνική δράση και διερεύνηση
6. Από την ανάγνωση της λογοτεχνίας στον κριτικό γραμματισμό	6α. Ο άνθρωπος ως δημιουργός πολιτισμού
	6γ. Οι ανθρώπινες ταυτότητες
	6δ. Σχέση λογοτεχνίας και γλώσσας

Συμβατότητα με ΠΣ

Το παρόν διδακτικό σενάριο εναρμονίζεται με τα οριζόμενα στο νέο ΠΣ για την διδασκαλία του εκτενούς αυτοτελούς λογοτεχνικού έργου στο Λύκειο στο πλαίσιο του μαθήματος της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας (Φ.Ε.Κ. 2953/4-5-2023, σ. 30399).

Χρονική διάρκεια: 16 διδακτικές ώρες

2. ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟΥ – ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ/ ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Η ένταξη του αυτοτελούς λογοτεχνικού έργου στη διδακτική πράξη αποτελεί ένα κομβικό εγχείρημα του νέου ΠΣ, το οποίο απαιτεί τη μετάβαση από την αποσπασματική προσέγγιση στη συνολική και οργανωμένη διερεύνηση της κειμενικής δομής. Το παρόν σενάριο ανταποκρίνεται στη συγκεκριμένη απαίτηση μέσω ενός συστηματικά δομημένου σχεδιασμού, ο οποίος διασφαλίζει τη συνοχή της διδακτικής πορείας και την επίτευξη ενός ευρέος φάσματος μαθησιακών στόχων.

Το διδακτικό σενάριο επικεντρώνεται στη δομική ανάλυση της νουβέλας και αναδεικνύει τη σύγκρουση ανάμεσα στην «τιμή» και το «χρήμα» ως βασικό θεματικό άξονα του έργου. Στο επίκεντρο της πρότασης βρίσκεται η μελέτη της αφηγηματικής οργάνωσης και της ψυχογραφικής τεχνικής του Θεοτόκη, ενώ παράλληλα επιδιώκεται ο δημιουργικός μετασχηματισμός του κειμένου μέσα από βιωματικές δράσεις και διακειμενικές συνδέσεις. Η οργάνωση αυτή διασφαλίζει ότι η ανάγνωση μετατρέπεται σε μια συστηματική ερμηνευτική διαδικασία που καλλιεργεί την κριτική σκέψη και την αναγνωστική αυτονομία των μαθητών/-τριών.

3. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΘΥΜΗΤΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Για την υλοποίηση του παρόντος σεναρίου θεωρείται απαραίτητη η γνώση βασικών όρων αφηγηματολογίας και η εξοικείωση με τα λογοτεχνικά ρεύματα του Ρεαλισμού και του Νατουραλισμού.

Σε επίπεδο δεξιοτήτων, είναι επιθυμητό οι μαθητές/-τριες:

- α) Να διαθέτουν την ικανότητα αυτόνομης ανάγνωσης εκτενών κειμένων και συστηματικής καταγραφής δεδομένων (χρήση Δελτίων Ανάγνωσης).
- β) Να έχουν αναπτύξει δεξιότητες συνεργασίας στο πλαίσιο της ομάδας για τη σύνταξη κοινών απαντήσεων και τη διεξαγωγή βιωματικών και θεατρικών δράσεων.
- γ) Να είναι εξοικειωμένοι με τη χρήση ψηφιακών μέσων για την παρακολούθηση οπτικοακουστικού υλικού και την υλοποίηση δραστηριοτήτων δημιουργικής γραφής με αξιοποίηση ψηφιακών μέσων.

4. ΣΚΟΠΟΣ ΣΕΝΑΡΙΟΥ – ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Σύμφωνα με τον «Οδηγό εκπαιδευτικού» (σελ. 134), ορισμένα από τα οφέλη από τη διδασκαλία ολόκληρου λογοτεχνικού κειμένου στο Λύκειο είναι:

- α) η καλλιέργεια της φιλιαναγνωσίας, «αφού οι μαθητές/-τριες διευκολύνονται να επικοινωνήσουν με το κείμενο με επαρκείς και ουσιαστικούς όρους, σε συνθήκες που ευνοούν την αναγνωστική αυτοδυναμία και απόλαυση, και να νιώσουν ότι έχουν δικαίωμα στην προσωπική τους ανάγνωση».
- β) η «ολοκληρωμένη επαφή με τη λογοτεχνία, με τα κύρια χαρακτηριστικά του λογοτεχνικού έργου, με την πλοκή, τους χαρακτήρες και τις ιδέες και ωθούνται ώστε να καθίστανται σταδιακά οι μαθητές αναγνώστες διά βίου».
- γ) η προώθηση του λογοτεχνικού διαλόγου «μέσα στις αναγνωστικές κοινότητες, καθώς οι μαθητές/-τριες οικοδομούν το νόημα του λογοτεχνικού κειμένου μέσα σε ένα κοινωνικό περιβάλλον, αυτό της τάξης τους, που λειτουργεί ως αναγνωστική κοινότητα».

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα: Αναμένεται ότι κατά την υλοποίηση του διδακτικού σεναρίου οι μαθητές /-τριες θα είναι σε θέση:

ως προς τις γνώσεις για τον κόσμο

- Να διαλεχθούν με το κείμενο και τους συν-αναγνώστες και να λειτουργήσουν ως ανοικτοί και δημιουργικοί συνομιλητές στο πλαίσιο της σχολικής τάξης που εξελίσσεται σε κοινότητα αναγνωστών.
- Να ανιχνεύσουν τη σχέση του λογοτεχνικού κειμένου με την κοινωνία της εποχής τους, με τις φιλοσοφικές-ηθικές αναζητήσεις και με το ψυχολογικό υπόβαθρο των δρώντων προσώπων.
- Να ερμηνεύσουν τη συμπεριφορά των προσώπων μέσα στο περιβάλλον όπου δρουν.
- Να κατανοήσουν το κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο της εποχής (ταξική διαστρωμάτωση, οικονομική εξαθλίωση, ρόλος της προίκας, λαθρεμπόριο).
- Να αξιολογήσουν τον θεσμό της προίκας ως παράγοντα που καθορίζει την κοινωνική ταυτότητα της γυναίκας.
- Να αναστοχαστούν πάνω στις έννοιες «τιμή» και «χρήμα» και τη διαχρονικότητά τους.

ως προς τις γνώσεις και τις στάσεις για τη λογοτεχνία:

- Να βιώσουν τη λογοτεχνική ανάγνωση ως απόλαυση, καθημερινή συνήθεια και επικοινωνία με τους συμμαθητές τους.
- Να αναγνωρίσουν τα χαρακτηριστικά του ρεαλισμού και του νατουραλισμού.
- Να συσχετίσουν τη στάση / συμπεριφορά των μυθοπλαστικών χαρακτήρων με το κοινωνικοϊστορικό και λογοτεχνικό πλαίσιο συγγραφής των έργων.
- Να αναλύσουν τη λειτουργία των αφηγηματικών τρόπων στην ψυχογράφιση των ηρώων.
- Να συγκρίνουν διαφορετικούς τρόπους αναπαράστασης (λογοτεχνία – κινηματογράφο).

ως προς τις δεξιότητες

- Να χαρτογραφήσουν την εξέλιξη των χαρακτήρων (εσωτερικά και εξωτερικά χαρακτηριστικά).
- Να εφαρμόσουν τεχνικές δημιουργικής γραφής (μετασχηματισμός οπτικής γωνίας, εμβόλιμα σχόλια).
- Να δημιουργήσουν τα δικά τους κείμενα, αξιοποιώντας την αναγνωστική εμπειρία τους.
- Να αναπτύξουν δεξιότητες ενσυναίσθησης και κριτικής σκέψης.
- Να ενταχθούν οργανικά σε ομάδες, συνεργαζόμενοι για την ερμηνεία των κειμένων, επικοινωνώντας μεταξύ τους και διατυπώνοντας γραπτά και προφορικά τα αποτελέσματα των εργασιών τους.

5. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

Το διδακτικό σενάριο μπορεί να υλοποιηθεί μέσα στη σχολική τάξη. Ως προς την υλικοτεχνική υποδομή θα ήταν χρήσιμος ο εξοπλισμός της αίθουσας με διαδραστικό πίνακα ή προτζέκτορα για την προβολή του κειμένου και αποσπασμάτων της ταινίας «Η τιμή της αγάπης». Αναγκαία είναι η διανομή φωτοτυπημένου υλικού: Φύλλα εργασίας, δελτία ανάγνωσης, περιγράμματα χαρακτήρων. Απαραίτητη είναι η αναδιάταξη των θρανίων, προκειμένου να δοθεί η ευχέρεια στους/στις μαθητές/-τριες να εκπονήσουν σε τετραμελείς ομάδες συνεργασίας τις δραστηριότητες των Φύλλων Εργασίας.

6. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Στο παρόν διδακτικό σενάριο τηρούνται οι βασικές μεθοδολογικές αρχές που προτείνονται από το νέο ΠΣ για τη Λογοτεχνία:

- Το σενάριο βασίζεται στο **ομαδοσυνεργατικό μοντέλο μάθησης**. Οι μαθητές και οι μαθήτριες συγκροτούν 6 διαφορετικές ομάδες εργασίας με διακριτούς αλλά συμπληρωματικούς ρόλους. Η οργάνωση αυτή ενισχύει την ενεργό συμμετοχή όλων, καλλιεργεί την υπευθυνότητα και προάγει την αλληλεπίδραση και τον διάλογο μεταξύ των μελών της ομάδας. Μέσα από τη συνεργασία, οι μαθητές/-τριες αναπτύσσουν δεξιότητες επικοινωνίας, επιχειρηματολογίας και κριτικής σκέψης, ενώ παράλληλα μαθαίνουν να συνθέτουν διαφορετικές απόψεις και να συνδιαμορφώνουν το τελικό μαθησιακό προϊόν.
- Εφαρμόζεται ο **ερμηνευτικός διάλογος**: Η ανάδειξη των πολλαπλών ερμηνευτικών εκδοχών του επιτυγχάνεται μέσω της συνεξέτασης μορφής και το περιεχομένου, με έμφαση στην ηθογραφική και κοινωνιολογική διάσταση. Η διδασκαλία οργανώνεται σε τρία επιμέρους στάδια: «**πριν από την ανάγνωση – κατά την ανάγνωση – μετά την ανάγνωση**». Στο πρώτο στάδιο ενεργοποιείται το ενδιαφέρον των μαθητών μέσω αφόρμησης (π.χ. τίτλος, εξώφυλλο, οπτικοακουστικό υλικό), στο δεύτερο στάδιο οι μαθητές/-τριες προσεγγίζουν το κείμενο βιωματικά και κριτικά, ενώ στο τρίτο επιδιώκεται ο αναστοχασμός και η δημιουργική τους ανταπόκριση.
- **Οι αρχές της βιωματικότητας και της διακειμενικότητας**: Υπηρετούνται μέσα από τη συγκριτική προσπέλαση του διαχρονικού τριγώνου «έρωτας – χρήμα – τιμή» και τη συνομιλία του κειμένου με την κινηματογραφική του μεταφορά («Η τιμή της αγάπης»). Η βιωματική πρόσληψη ενισχύεται με θεατρικές τεχνικές, πρακτικών δημιουργικής γραφής και διακαλλιτεχνικές δραστηριότητες.

7. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Στο παρόν διδακτικό σενάριο εφαρμόζεται η διαμορφωτική και η τελική αξιολόγηση.

Διαμορφωτική αξιολόγηση: α) Ο/Η εκπαιδευτικός αξιολογεί τις απαντήσεις των ομάδων στις δραστηριότητες των Φύλλων Εργασίας βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων, τα οποία αφορούν το περιεχόμενο, την οργάνωση και τη διατύπωση. Παράλληλα, ελέγχει τον βαθμό κατάκτησης της γνώσης καθώς και τις ελλείψεις και τις αδυναμίες των μαθητών/-τριών. β) Οι μαθητές/-τριες συμπληρώνουν ένα Φύλλο

διαμορφωτικής αξιολόγησης για καθένα από τα Φύλλα Εργασίας 2 – 6, μέσω της οποίας αποτιμούν τη μαθησιακή διαδικασία και καταθέτουν τις προτάσεις τους προς βελτίωση ανάλογα με τις ανάγκες τους (Βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: «Φύλλο διαμορφωτικής αξιολόγησης»).

Τελική αξιολόγηση: α) Ο/Η εκπαιδευτικός αξιολογεί τις απαντήσεις των ομάδων στις δραστηριότητες που εκπονούν μετά την ολοκλήρωση του έργου (μεταναγνωστική φάση). β) Οι μαθητές/-τριες συμπληρώνουν τρία Φύλλα αξιολόγησης (Βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: «Αξιολόγηση εργασίας σε ομάδες», «Αυτοαξιολόγηση της προσφοράς μου στην ομάδα», «Αξιολόγηση διδακτικού σεναρίου»).

8. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ

1η Φάση: *Πριν από την ανάγνωση*

1η διδακτική ώρα

Την πρώτη διδακτική ώρα της προ-αναγνωστικής φάσης ενεργοποιούνται οι προϋπάρχουσες γνώσεις και εμπειρίες των μαθητών/-τριών γύρω από την έννοια της «τιμής». Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους/τις μαθητές/-τριες να διατυπώσουν αυθόρμητα σκέψεις και συνειρμούς, οι οποίοι καταγράφονται συνοπτικά στον πίνακα.

Στη συνέχεια, οι μαθητές/-τριες εργάζονται ατομικά και συμπληρώνουν το πρώτο ερώτημα του Φύλλου Εργασίας 1, επιχειρώντας έναν προσωπικό ορισμό της έννοιας. Ακολουθεί σύντομη συζήτηση στην ολομέλεια, κατά την οποία αναδεικνύεται η πολυσημία του όρου και η σύνδεσή του με κοινωνικές και ηθικές αξίες.

Αμέσως μετά, με αφορμή τον τίτλο της νουβέλας «Η τιμή και το χρήμα» και το ιστορικό πλαίσιο συγγραφής της (αρχές 20ού αιώνα), οι μαθητές/-τριες καλούνται να διατυπώσουν υποθέσεις για το πιθανό θέμα του έργου. Οι απαντήσεις καταγράφονται στο Φύλλο Εργασίας 1 και συζητούνται επιλεκτικά στην ολομέλεια, με στόχο τη διαμόρφωση αναγνωστικών προσδοκιών.

Έπειτα, η προσοχή εστιάζεται στη θέση της γυναίκας στην παραδοσιακή κοινωνία του 19ου και των αρχών του 20ού αιώνα. Οι μαθητές/-τριες απαντούν στο σχετικό ερώτημα του Φύλλου Εργασίας 1, αξιοποιώντας ιστορικές γνώσεις και ανακαλώντας κοινωνικά στερεότυπα της εποχής. Η εργασία μπορεί να γίνει σε μικρές ομάδες, ώστε να ενισχυθεί ο διάλογος και η ανταλλαγή απόψεων.

2η διδακτική ώρα

Κατά τη δεύτερη διδακτική ώρα, οι μαθητές/-τριες ενημερώνονται συνοπτικά για την καταγωγή και τους ιδεολογικούς προβληματισμούς του συγγραφέα, καθώς και το ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο συγγραφής του έργου (Βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Εισαγωγή»). Έπειτα, ακούνε επιλεγμένα αποσπάσματα από τη νουβέλα και καταγράφουν τις πρώτες εντυπώσεις τους για τους χαρακτήρες και το έργο. Ακολουθεί προβολή αντίστοιχων αποσπασμάτων από την ταινία «Η τιμή της αγάπης», με στόχο τη σύγκριση της λογοτεχνικής και της κινηματογραφικής απόδοσης.

Η διδακτική πορεία ολοκληρώνεται με σύντομη συζήτηση στην ολομέλεια, κατά την οποία οι μαθητές/-τριες διατυπώνουν σχόλια και προσδοκίες για την επερχόμενη ανάγνωση του έργου, προετοιμάζοντας το έδαφος για τη συστηματική μελέτη της νουβέλας.

Ως εργασία για το σπίτι ανατίθεται η συμπλήρωση του «Δελτίου Ανάγνωσης» για τις Ενότητες Α και Β. Οι μαθητές/-τριες μπορούν να ακούσουν τις Ενότητες από την εφαρμογή eVivlio ([eVivlio - Σχολικά & λογοτεχνικά audiobooks!](#)).

2η Φάση: Κατά την ανάγνωση

Ενότητες Α–Β (σελ. 7–22) (3^η και 4^η διδακτική ώρα)

3η διδακτική ώρα

Γίνεται σύντομη αναφορά στο ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο του έργου με στόχο την πρώτη εστιασμένη προσέγγιση των χαρακτήρων και των θεμάτων μέσα από την πραγμάτευση του κειμένου.

Οι μαθητές/-τριες χωρίζονται σε έξι ομάδες, καθεμία από τις οποίες αναλαμβάνει ένα διαφορετικό σκέλος του Φύλλου Εργασίας 2 (Ομάδες Α΄–ΣΤ΄). Η ανάγνωση της ενότητας έχει προηγηθεί ως εργασία στο σπίτι, ώστε ο χρόνος της διδασκαλίας να αφιερωθεί στην ερμηνεία:

- Οι Ομάδες Α΄, Β΄ και Γ΄ εργάζονται στη χαρτογράφηση χαρακτήρων (σιόρα Επιστήμη, Αντρέας, Ρήνη), εστιάζοντας στην εξωτερική εμφάνιση, τη σκέψη και τη συμπεριφορά, στη σχέση των προσώπων με το χρήμα, την οικογένεια και τις κοινωνικές επιταγές.
- Οι Ομάδες Δ΄ και Ε΄ διερευνούν τους αφηγηματικούς τρόπους (αφήγηση, εσωτερικός μονόλογος, διάλογος), εντοπίζοντας:
 - ✓ ποιος μιλά και για ποιον.

- ✓ τη λειτουργία των αφηγηματικών τρόπων στη σκιαγράφιση των χαρακτήρων και των μεταξύ τους σχέσεων.
- ✓ τη χρήση ιδιωματικού λεξιλογίου και τη συμβολή του στη ρεαλιστική αναπαράσταση της κοινωνικής και γλωσσικής ταυτότητας των χαρακτήρων.
- Η Ομάδα ΣΤ΄ εργάζεται συνθετικά, εντοπίζοντας τα κυρίαρχα θέματα των ενοτήτων και διατυπώνοντας υποθέσεις για τον ρόλο τους στη μετέπειτα εξέλιξη της πλοκής.

4η διδακτική ώρα

Οι ομάδες εκπονούν τις μεταναγνωστικές δραστηριότητες που τους έχουν ανατεθεί:

- Οι Ομάδες χαρακτήρων (Α΄, Β΄, Γ΄) γράφουν σκέψεις είτε από τη σκοπιά του ήρωα είτε από τη σκοπιά άλλων προσώπων.
- Η Ομάδα Δ΄ «δίνει φωνή» στη Ρήνη, απαντώντας δημιουργικά στις σκέψεις του Αντρέα μέσω σύντομου εσωτερικού μονολόγου.
- Η Ομάδα Ε΄ επιλέγει παροιμία και, υποδυόμενη τη σίορα Επιστήμη, την εντάσσει στο πλαίσιο της υπόθεσης.
- Η Ομάδα ΣΤ΄ επιλέγει μία από τις δύο δημιουργικές δραστηριότητες (εικαστική απόδοση θέματος ή «ανακριτική καρέκλα»).

Στη συνέχεια, παρουσιάζουν τα έργα τους στην ολομέλεια. Η συζήτηση που ακολουθεί εστιάζει:

- ✓ στις διαφορετικές οπτικές των προσώπων.
- ✓ στη σύγκρουση τιμής και χρήματος.
- ✓ στον ρόλο της αφήγησης και της γλώσσας στη διαμόρφωση νοημάτων.

Έπειτα, οι μαθητές/-τριες συμπληρώνουν την «ΑΡΧΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ–Σημαντικό γεγονός 1» στο «Διάγραμμα πλοκής». Η διδακτική πορεία ολοκληρώνεται με τη συμπλήρωση του Φύλλου διαμορφωτικής αξιολόγησης για την Ενότητα Β.

Ως εργασία για το σπίτι ανατίθεται η συμπλήρωση του «Δελτίου Ανάγνωσης» για την Ενότητα Γ. Οι μαθητές/-τριες μπορούν να ακούσουν τις Ενότητες από την εφαρμογή eVivlio ([eVivlio - Σχολικά & λογοτεχνικά audiobooks!](#)).

Ενότητα Γ (σελ. 23–35)

5η διδακτική ώρα

Κατά την έναρξη της διδακτικής ώρας ο/η εκπαιδευτικός επισημαίνει ότι η Ενότητα Γ αποτελεί κομβικό σημείο, καθώς εντείνονται οι συγκρούσεις γύρω από τις έννοιες της τιμής και του χρήματος. Στη συνέχεια, διαβάζει στην ολομέλεια της τάξης το κείμενο της Ενότητας Γ.

Έπειτα, οι μαθητές/-τριες εργάζονται σε έξι ομάδες, καθεμία από τις οποίες αναλαμβάνει τις δραστηριότητες του Φύλλου Εργασίας 3.

- Οι Ομάδες Α' και Β' εστιάζουν στον ιδεολογικό και αισθητικό προσανατολισμό του έργου. Η Ομάδα Α' εντοπίζει ρεαλιστικά και νατουραλιστικά στοιχεία στο έργο του Θεοτόκη, ενώ η Ομάδα Β' αναδεικνύει τη σιωπηρή κοινωνική κριτική απέναντι στην ανισότητα, την αδικία και τη διαφθορά. Οι μαθητές/-τριες καλούνται να συνδέσουν το περιεχόμενο των χωρίων με το κοινωνικό πλαίσιο της εποχής.
- Οι Ομάδες Γ' και Δ' προσεγγίζουν τους χαρακτήρες του Τρίγκουλου και του Σπύρου, εστιάζοντας στη στάση τους απέναντι στο χρήμα και το αίσθημα τιμής.
- Οι Ομάδες Ε' και ΣΤ' εμβαθύνουν στον χαρακτήρα των βασικών ηρώων, Αντρέα και Ρήνης, προβάλλοντας τα εσωτερικά τους διλήμματα, τις κοινωνικές πιέσεις που δέχονται και τον τρόπο με τον οποίο αρχίζει να αποκαλύπτεται η προσωπική τους στάση απέναντι στη σύγκρουση τιμής και χρήματος.

Έπειτα, οι μαθητές/-τριες συμπληρώνουν το Φύλλο διαμορφωτικής αξιολόγησης για την Ενότητα Γ.

Στο τέλος της ώρας, ο/η εκπαιδευτικός παρουσιάζει την ατομική εργασία για το σπίτι, η οποία είναι κοινή για όλες τις ομάδες και αφορά τη σύγκριση της Ενότητας Γ με την κινηματογραφική μεταφορά. Δίνονται σαφείς οδηγίες ώστε οι μαθητές/-τριες να εστιάσουν όχι στη γενική πλοκή, αλλά στο ποιο θέμα ή ζήτημα του έργου προβάλλεται εντονότερα στην ταινία και γιατί.

Ενότητα Δ (σελ. 36–49)

6η διδακτική ώρα

Η διδακτική ώρα ξεκινά με την ανάγνωση της Ενότητας Δ από τον/την εκπαιδευτικό. Στη συνέχεια, οι μαθητές/-τριες εργάζονται σε έξι ομάδες, σύμφωνα με τα Φύλλα Εργασίας 4:

- Η Ομάδα Α΄ διερευνά τους αφηγηματικούς τρόπους που φανερώνουν την ψυχολογική κατάσταση των προσώπων (αφήγηση, εσωτερικός μονόλογος, κ.ά.), εντοπίζοντας συγκεκριμένες λεξιλογικές και εκφραστικές επιλογές.
- Η Ομάδα Β΄ πραγματεύεται τη θέση της γυναίκας και τον θεσμό της προίκας στην παραδοσιακή κοινωνία, με αναφορά στα γεγονότα της ενότητας και στη λειτουργία τους μέσα στην πλοκή.
- Η Ομάδα Γ΄ εξετάζει τις απόψεις των γυναικών του Μαντουκιού για τις κοινωνικές τάξεις και εστιάζει στη στάση της σιόρας Επιστήμης ως φορέα στερεοτυπικών κοινωνικών αντιλήψεων.
- Η Ομάδα Δ΄ αναλύει τη σημασία της τιμής και του χρήματος στη συνείδηση της σιόρας Επιστήμης.
- Οι Ομάδες Ε΄ και ΣΤ΄ «φωτίζουν» αντίστοιχα τις σημαντικότερες αξίες για τη Ρήνη και τη στάση του Αντρέα απέναντι στο τρίπτυχο έρωτας – χρήμα – τιμή, αναδεικνύοντας τα εσωτερικά τους διλήμματα.

7η διδακτική ώρα

Την επόμενη διδακτική ώρα οι ομάδες εκπονούν τις μεταναγνωστικές τους δραστηριότητες:

- ✓ προσθήκη εμβόλιμων αφηγηματικών σχολίων
- ✓ δραματοποίηση ή εναλλακτική εξέλιξη της σκηνής
- ✓ συνέντευξη του «συγγραφέα» με έμφαση στις κοινωνικές ανισότητες
- ✓ συγγραφή ημερολογίου ή εσωτερικού μονολόγου από τη σκοπιά της Ρήνης
- ✓ συμβουλευτικός λόγος προς τον Αντρέα στο πλαίσιο της σύγχρονης προς τον αναγνώστη εποχής.

Ακολουθούν οι παρουσιάσεις στην ολομέλεια και συζήτηση επί των απαντήσεων. Έπειτα, οι μαθητές/-τριες συμπληρώνουν την «ΚΛΙΜΑΚΩΣΗ – Σημαντικό γεγονός 2» στο «Διάγραμμα πλοκής» και συμπληρώνουν το Φύλλο διαμορφωτικής αξιολόγησης για την Ενότητα Δ.

Ως εργασία για το σπίτι ανατίθεται η συμπλήρωση του «Δελτίου Ανάγνωσης» για τις Ενότητες Ε, ΣΤ και Ζ. Οι μαθητές/-τριες μπορούν να ακούσουν τις Ενότητες από την εφαρμογή eVivlio ([eVivlio - Σχολικά & λογοτεχνικά audiobooks!](#)).

Ενότητες Ε–ΣΤ–Ζ (σελ. 50–71)

8η Διδακτική ώρα

Ο/Η εκπαιδευτικός υπενθυμίζει συνοπτικά την εξέλιξη της πλοκής μέχρι το τέλος της Ενότητας Δ και εστιάζει στη μετάβαση του έργου στην κορύφωση της σύγκρουσης. Στη συνέχεια, οι μαθητές/-τριες εργάζονται σε ομάδες και επεξεργάζονται τις Ενότητες Ε–ΣΤ–Ζ σύμφωνα με τα Φύλλα Εργασίας 5:

- Η Ομάδα Α΄ αναζητά τον χαρακτήρα του έργου ο οποίος ανταποκρίνεται με μεγαλύτερη ακρίβεια στο νατουραλιστικό πρότυπο συμπεριφοράς (μοιραία θύματα των περιστάσεων και ενός άδικου κοινωνικού συστήματος).
- Η Ομάδα Β΄ εντοπίζει και αναλύει τον ελεύθερο πλάγιο λόγο και τον μονόλογο, καθώς και τον ρόλο του χώρου ως αντανάκλασης της ψυχικής κατάστασης του Αντρέα.
- Η Ομάδα Γ΄ διερευνά τα κίνητρα της απόφασης του Αντρέα να επισκεφτεί τη Ρήνη και καταγράφει τη συναισθηματική αντίδραση του αναγνώστη στις ενέργειες και τις σκέψεις του ήρωα.
- Η Ομάδα Δ΄ αναλύει το εσωτερικό δίλημμα της Ρήνης και αξιολογεί τη στάση της σε σχέση με τα κοινωνικά πρότυπα της γυναικείας τιμής.
- Η Ομάδα Ε΄ εξετάζει την ψυχολογική κατάσταση της σίορας Επιστήμης και εντοπίζει αφηγηματικούς και εκφραστικούς τρόπους που την αναδεικνύουν.
- Η Ομάδα ΣΤ΄ επιλέγει ένα πρόσωπο προς το οποίο εκφράζει τη συμπάθειά της και συντάσσει σχετική επιστολή.

9η Διδακτική ώρα

Κάθε ομάδα παρουσιάζει συνοπτικά τα συμπεράσματά της. Ακολουθεί καθοδηγούμενη συζήτηση στην ολομέλεια, με έμφαση:

- ✓ στη νατουραλιστική θεώρηση των προσώπων.
- ✓ στη λειτουργία των αφηγηματικών τεχνικών (ελεύθερος πλάγιος λόγος, μονόλογος).
- ✓ στη σύγκρουση ατομικής επιθυμίας και κοινωνικών περιορισμών.
- ✓ στη διαφορετική πρόσληψη των ηρώων από τους/τις μαθητές/-τριες.

Οι μαθητές/-τριες καλούνται να συγκρίνουν τις στάσεις των τριών βασικών προσώπων (Αντρέα, Ρήνης, σίορας Επιστήμης) και να διατυπώσουν τεκμηριωμένα ποιο πρόσωπο θεωρούν περισσότερο «θύμα» των συνθηκών και γιατί.

Έπειτα, οι μαθητές/-τριες συμπληρώνουν την «ΚΛΙΜΑΚΩΣΗ – Σημαντικό γεγονός 3» στο «Διάγραμμα πλοκής» και συμπληρώνουν το Φύλλο διαμορφωτικής αξιολόγησης για τις Ενότητες Ε-ΣΤ-Ζ.

Ως εργασία για το σπίτι ανατίθεται η συμπλήρωση του «Δελτίου Ανάγνωσης» για τις Ενότητες Θ, Ι και ΙΑ. Οι μαθητές/-τριες μπορούν να ακούσουν τις Ενότητες από την εφαρμογή eVivlio ([eVivlio - Σχολικά & λογοτεχνικά audiobooks!](#)).

Ενότητες Θ–Ι–ΙΑ (σελ. 86–103)

10η διδακτική ώρα

Ο/Η εκπαιδευτικός διαβάζει στην τάξη τα κυριότερα χωρία των κεφαλαίων Θ, Ι και ΙΑ, προκειμένου να προλειάνει το έδαφος για την εκπόνηση των δραστηριοτήτων. Οι μαθητές/-τριες εργάζονται σε έξι ομάδες, σύμφωνα με τα Φύλλα Εργασίας 6:

- Η Ομάδα Α΄ προετοιμάζει τον Αντρέα για την «καρέκλα των ερωτήσεων». Τα μέλη οργανώνουν πιθανές ερωτήσεις και απαντήσεις που αφορούν τα κίνητρα, τις πράξεις, τις ενοχές και τα σχέδια του ήρωα, λαμβάνοντας υπόψη τη στάση του απέναντι στη Ρήνη, τη σίορα Επιστήμη και το χρήμα.
- Η Ομάδα Β΄ εστιάζει στη σταδιακή ωρίμανση της Ρήνης και δραματοποιεί διάλογο με μια ιδεατή φίλη από τη σύγχρονη εποχή. Μέσα από τη δραστηριότητα τονίζεται η συνειδητοποίηση της κοινωνικής της θέσης και η διαμόρφωση της προσωπικής της στάσης.
- Η Ομάδα Γ΄ προετοιμάζει τη σίορα Επιστήμη για τη δική της «καρέκλα των ερωτήσεων», «φωτίζοντας» τις σκέψεις, τις αξίες και τις επιλογές της, αλλά και τον ρόλο της ως φορέα παραδοσιακών κοινωνικών αντιλήψεων.
- Οι Ομάδες Δ΄ και Ε΄ δραματοποιούν κομβικές σκηνές από τις Ενότητες Θ και ΙΑ αντίστοιχα, εμπλουτίζοντάς τες με εσωτερικές σκέψεις και ενέργειες των προσώπων, ώστε να αναδειχθούν οι στόχοι και τα αξιακά τους διλήμματα.
- Η Ομάδα ΣΤ΄ επιλέγει είτε την εικαστική απόδοση μιας κομβικής σκηνής είτε τη δημιουργία «παγωμένων εικόνων», επιχειρώντας να συμπυκνώσει οπτικά τις συγκρούσεις του έργου.

11η διδακτική ώρα

Την επόμενη διδακτική ώρα πραγματοποιούνται οι παρουσιάσεις των εργασιών. Στο τελευταίο μέρος της ώρας οι ομάδες υλοποιούν τη μεταναγνωστική δραστηριότητα, να συμπληρώσουν τα περιγράμματα των τριών πρωταγωνιστών

(Ρήνης, Αντρέα, σιόρας Επιστήμης), καταγράφοντας έναν εσωτερικό προβληματισμό κάθε ήρωα και μία προσωπική σκέψη ή τη σκέψη άλλου χαρακτήρα γι' αυτόν.

Έπειτα, οι μαθητές/-τριες συμπληρώνουν την «ΚΛΙΜΑΚΩΣΗ – Σημαντικό γεγονός 4-6» στο «Διάγραμμα πλοκής» και συμπληρώνουν το Φύλλο διαμορφωτικής αξιολόγησης για τις Ενότητες Θ-I-ΙΑ.

Ενότητες IB–II (σελ. 104–119)

12η διδακτική ώρα

Ο/Η εκπαιδευτικός θέτει στην ολομέλεια της τάξης το ερώτημα: ποιο πιστεύετε ότι θα είναι το τέλος της νουβέλας;

Στη συνέχεια διαβάζει στην τάξη τις τελευταίες ενότητες (IB – II) του έργου. Οι μαθητές/-τριες εργάζονται σε έξι ομάδες σύμφωνα με τα Φύλλα Εργασίας 7:

- Η Ομάδα Α' εντοπίζει τα αφηγηματικά στοιχεία που οδηγούν στην κορύφωση της πλοκής και συμπληρώνει το «Διάγραμμα πλοκής» (κορύφωση – αποκλιμάκωση – λύση), κατανοώντας τη δομή του έργου ως συνειδητή αφηγηματική επιλογή.
- Η Ομάδα Β' ερμηνεύει τη στάση της Ρήνης στο τέλος του έργου, εστιάζοντας στη σύγκρουση ανάμεσα στην αγάπη, την τιμή και το χρήμα, και αξιολογεί την επιλογή της ως πράξη χειραφέτησης στο ιστορικό πλαίσιο της εποχής.
- Η Ομάδα Γ' σχολιάζει την αντιφατική συμπεριφορά του Αντρέα στην τελευταία ενότητα και διαμορφώνει τεκμηριωμένη προσωπική στάση απέναντι στον ήρωα.
- Η Ομάδα Δ' εξετάζει τη μεταβολή της συμπεριφοράς της σιόρας Επιστήμης μετά την επίθεση στον Αντρέα και αποτιμά τον ρόλο της ως τραγικής μορφής εγκλωβισμένης σε κοινωνικές αντιλήψεις.
- Η Ομάδα Ε' χαρακτηρίζει τον Τρίνκουλο στην τελική φάση του έργου και εκφράζει τη στάση της απέναντι στον ήρωα.
- Η Ομάδα ΣΤ' εστιάζει στη φράση «Ανάθεμά τα τα τάλαρα», εντοπίζοντας τα τρία πρόσωπα που τη χρησιμοποιούν και ερμηνεύοντας τη σημασία της για το καθένα ως αποτύπωση του ιδεολογικού πυρήνα του έργου.

13η διδακτική ώρα

Στη δεύτερη διδακτική ώρα οι ομάδες παρουσιάζουν τα πορίσματά τους. Η συζήτηση στην ολομέλεια καθοδηγείται ώστε να αναδειχθούν:

- ✓ η τελική σύγκρουση τιμής και χρήματος.
- ✓ οι διαφορετικοί τρόποι με τους οποίους τα πρόσωπα διαχειρίζονται τις επιλογές τους.
- ✓ η στάση του συγγραφέα απέναντι στην κοινωνία που αναπαριστά.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται:

- ✓ στη συμβολική λειτουργία της φράσης «Ανάθεμά τα τα τάλαρα».
- ✓ στη θέση της Ρήνης ως μορφής υπέρβασης των κοινωνικών στερεοτύπων.
- ✓ στον αμφιλεγόμενο χαρακτήρα του Αντρέα και τη μεταστροφή της σιόρας Επιστήμης.

Στο τελευταίο μέρος της ώρας οι μαθητές/-τριες καλούνται να διατυπώσουν αιτιολογημένα την άποψή τους σχετικά με το πρόσωπο που θεωρούν πιο τραγικό. Η διδακτική πορεία ολοκληρώνεται με συνοπτική ανακεφαλαίωση από τον/την εκπαιδευτικό, η οποία λειτουργεί ως γέφυρα προς τη μεταναγνωστική φάση του σεναρίου.

3η Φάση: Μετά την ανάγνωση

14η διδακτική ώρα

Η διδακτική ώρα ξεκινά με σύντομη ανακεφαλαίωση της συνολικής πορείας του έργου. Ο/Η εκπαιδευτικός επισημαίνει ότι η τελική δραστηριότητα λειτουργεί αναστοχαστικά και συνθετικά, δίνοντας στους μαθητές/-τριες τη δυνατότητα να επανερμηνεύσουν το έργο μέσα από διαφορετικούς τρόπους έκφρασης.

Οι μαθητές/-τριες εργάζονται στις ίδιες ομάδες και καλούνται να επιλέξουν και να υλοποιήσουν δύο (2) δραστηριότητες από τις προσφερόμενες κατηγορίες: ερμηνευτικές, δημιουργικής γραφής (με ή χωρίς ψηφιακά μέσα), διακαλλιτεχνικές, ρητορικού λόγου (Φύλλο Εργασίας 8).

15η και 16η διδακτική ώρα

Τις επόμενες διδακτικές ώρες οι ομάδες παρουσιάζουν τα έργα τους και ακολουθεί σύντομος σχολιασμός. Η διδακτική πορεία ολοκληρώνεται με την αποτίμηση του έργου και την αξιολόγηση της μαθησιακής εμπειρίας (συμπλήρωση σχετικών Φύλλων αξιολόγησης).

9. Βιβλιογραφία

1. Θεοτόκης, Κ. *Η τιμή και το χρήμα (Λογοτεχνία Β' Λυκείου)*. Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος», Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, ΙΕΠ, Αθήνα 2024, διαθέσιμο στο: ebooks.edu.gr/ebooks/v/pdf/8547/5577/22-0290_I-Timi-kai-to-Chrima_B-Lykeiou/
2. Ζαβρίδου, Ε. Κ. *Θεοτόκη, Η τιμή και το χρήμα: Βιβλίο Εκπαιδευτικού, Γ' Γυμνασίου*, Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου, Λευκωσία 2010, διαθέσιμο στο: pi.ac.cy/pi/files/yap/anakoinoseis/logotexnia/G_C3_H_timi_kai_to_xrima.pdf

10. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

- 1) [Εισαγωγή](#)
- 2) [Δελτίο Ανάγνωσης Ενότητας](#)
- 3) [Διάγραμμα πλοκής](#)
- 4) [Περιγράμματα](#)
- 5) [Φύλλο Εργασίας 1-Πριν από την ανάγνωση](#)
- 6) [Φύλλο Εργασίας 2-Κατά την ανάγνωση 1](#)
- 7) [Φύλλο Εργασίας 3-Κατά την ανάγνωση 2](#)
- 8) [Φύλλο Εργασίας 4-Κατά την ανάγνωση 3](#)
- 9) [Φύλλο Εργασίας 5-Κατά την ανάγνωση 4](#)
- 10) [Φύλλο Εργασίας 6-Κατά την ανάγνωση 5](#)
- 11) [Φύλλο Εργασίας 7-Κατά την ανάγνωση 6](#)
- 12) [Φύλλο Εργασίας 8-Μετά την ανάγνωση](#)
- 13) [Χάρτης χαρακτήρα-Αντρέας](#)
- 14) [Χάρτης χαρακτήρα-Ρήνη](#)
- 15) [Χάρτης χαρακτήρα-σιόρα Επιστήμη](#)
- 16) [Χάρτης χαρακτήρα-Τρίγκουλος](#)
- 17) [Χάρτης χαρακτήρα-Σπύρος](#)
- 18) [Αξιολόγηση Εργασίας σε ομάδες](#)
- 19) [Αυτοαξιολόγηση της προσφοράς μου στην ομάδα](#)
- 20) [Αξιολόγηση διδακτικού σεναρίου](#)